

OBSAH

Předmluva k německému vydání 13

Předmluva k českému vydání 15

PODSTATA A PŮSOBENÍ PSÝCHÉ

Přiznání k duši 19

(přeložil Karel Plocek)

Duše a tělo patří k sobě – Psýché má svou vlastní skutečnost – Psychologie se stýká se všemi vědami – Psýché musí být pojmána ve své celosti – Psychické faktory řídí svět – Psýché je zdrojem poznání – Psýché patří k nejtajemnějším a nejtajemnějším věcem – Fantazie je tvůrčí aktivitou psýché – Bezprostředně je dokazatelná jen psychická existence – Co je to iluze? – „Fyzické“ není jediným kritériem pravdy – Zkušenost a duše – Odduševnění světa – Výzkum duše je vědou budoucnosti – Svět visí na tenké nitce: na lidské duši – Naše duše je také produktem vývoje – Každý člověk má archaické vrstvy – Duše a život se podmiňují – Podstata psýché přesahuje naše rozumové kategorie – O nesmrtnosti duše – Metafyzická tvrzení jsou výpovědi duše – O náboženské podstatě duše – O náboženských hodnotách duše – O moci duše

Vědomí a nevědomí 32

(přeložil Ludvík Běťák)

Na počátku je nevědomí – Všechno nové pochází z nevědomých oblastí – Nevědomí má svou vlastní sílu – Čím více je vědomí racionalistické, tím více se oživuje nevědomí – Nevědomá oblast je čistá příroda – Nevědomí je nepsanou historií lidstva – Nevědomí je matkou vědomí – O vzniku vědomí – Uvědomování vytváří svět – Psychologicky je každý kulturní pokrok rozšířením vědomí – Instinkt a vědomí – Uvědomování je rozlišování – Nevědomí je zdrojem náboženské zkušenosti – Vývoj vědomí je utrpením – Existuje mnoho lidí, kteří jsou vědomí jen částečně – Vědomí se vzdaluje rovnovážnému stavu – Den a světlo jsou synonyma vědomí – Nebezpečí uvědomění – Uvědomování jako vina – O smyslu uvědomování

Praobrazy 43

(přeložila Alena Bernášková)

Archetypy jsou zděděné možnosti představ – Archetypy jsou formy nazírání – Archetypy jsou duševní síly života – Archetypické obrazy určují osud člověka – Archetypy existují předvědomě – Symboly jsou výrazem duševních procesů – V praobrazech zobrazují instinkty samy sebe – Je třeba rozlišovat archetypické obrazy a „archetyp o sobě“ – Základní obsah všech mytologií a náboženství má archetypickou povahu – Praobrazy jsou orgány duše – O myšlení v symbolech – O léčebném působení symbolů – O náboženských problémech – O náboženských symbolech – Žádný archetyp nelze definitivně vysvětlit – Nebezpečí ochuzení symboliky – Praobrazy se věčně proměňují – Obraz Boha koinciduje s archetypem vlastního bytostného Já – Náboženská potřeba touží po celosti

Sen 53

(přeložil Ludvík Běťák)

O víře ve sny – Sen a psychická struktura – Sen je produktem celé psýché – Sny jsou spontánními produkty nevědomé duše – Sny mají své vlastní zákony – Ve snu se fantazie jeví jako sen – Sen a vědomí – Ve snech se spontánně zobrazuje aktuální stav nevědomí – O kompenzačním chování snu – Účelná povaha snových obsahů – O kauzálním způsobu výkladu – Sny jsou reakce

na náš vědomý postoj – O finálním způsobu výkladu – Prospektivní funkce snu – Výklad snů – Obtíž výkladu snů – O postupech při výkladu snů – Interpretace snu na objektivé a subjektivé úrovni – Předpokladem je znalost stavu vědomí – Sen je informační a kontrolní orgán – Sen se vyjadřuje mluvou podobenství – Sexuální řeč snu nelze chápat vždycky konkrétně – Sen a předpověď – Individuální a kolektivní smysl snu – Sen a symbol – Každý výklad je hypotézou – Snová řeč je archaická – Sen nemá žádný sklon klamat – Interpretovat se musí celé série snů – Kdy je výklad správný? – Neexistuje žádná všeobecně platná metoda výkladu – Psychoterapeutická použitelnost analýzy snů – Sny nemají žádný morální záměr – Znalost psychologie snů vede snadno k přeceňování nevědomí – Sny jako cesta k sebeuvědomění – Sny jsou poslové duše, která vše spojuje

ČLOVĚK VE SVÝCH VZTAZÍCH

Lékař a nemocný 73

(přeložil Karel Plocek)

Duše se nedá poznat experimentální psychologií – Pro pochopení duše neexistují žádné obecně platné recepty – Praktická medicína je umění – Metoda je pouze cesta – Lékař jako zprostředkovatel – Rozhodující je osobnost lékaře – Psychoterapeut musí být univerzálně vzdělaný – Neuróza je rozpor se sebou samým – Konkrétní pomoc předchází – Medicína v rukou pošetilce je jedem a smrti – Je nutno postihnout celost trpícího člověka – Ke zrání může vést jen plné prožívání – Psychoterapie je konfrontací mezi lékařem a pacientem – Lidský protějšek je základní podmínkou psychoterapeutické práce – Každá nemoc je zároveň nezdařeným pokusem o uzdravení – Odsuzování znemožňuje vztah důvěry – Moralizující poučování je neúčinné – Neurotické onemocnění má vždy svůj smysl – Neuróza je cenný kus nerozvinuté duše – Výchova nemůže nikdy vycházet z nějakého ideálního klamu – Každá neuróza má pozitivní aspekt – Každé uzdravení je konečnou náboženským problémem – Cílem terapie je celost nemocného

Muž a žena 85

(přeložila Alena Bernášková)

O neschopnosti lásky u dnešního člověka – Obraz matky – Vztah k matce – Sexuální problém – Pud a morálka – O vytěsnění – O naší neschopnosti k jemnějšímu mravnímu rozlišování – O tvůrčí síle sexuality – Pud a duch mají být v souladu – Blížkost stejně jako vzdálenost ženy konsteluje mužovo nevědomí – O protikladu pohlaví – Přeceňování a podceňování jdou vždy ruku v ruce – Znehodnocování ženy – Dokáže muž poznat ženu? – To, co pokazila matka, může napravit zase jen matka – O duševním vztahu pohlaví – Muž může být zapleten do anima své animy – O osobnosti ženy – O opačných pohlavních aspektech v muži a ženě – O projekcích anima a animy – Ženské síly – Archetypy jsou zážitkové komplexy – Intelektuální tendence uzavřít sňatek pod svou úroveň – Muž a žena v sobě musejí rozvíjet aspekty opačného pohlaví – Ženské vědomí má měsíční charakter – Duševní vztah v manželství – Eros a logos – Sexuální vztah v manželství – O krizích v manželství – Neprovdaná žena – Krize manželství slouží uvědomování – Manželství je nepochybnou hodnotou – Střetnutí vede k uvědomění

Mládí a stáří 102

(přeložil Ludvík Běťák)

Nerozhoduje metoda, ale osobnost terapeutů – O správné výchově – Děti mají neomylný instinkt – Působnost našich výchovných systémů ochabuje – O zpovědi jako výchovném prostředku – O duchovním aspektu dětské psychologie – Rodiče a děti – O chtění setrvat na dětské úrovni – Problémy dospívání – O ideálech mládí – Hledání hodnot osobnosti – O životním polední – Vstříc večeru života – Ráno a večer života mají rozdílnou pravdu – O výchově stárnoucích – Neuróza a stáří – Péče o stárnoucí – O tom, když někdo nedovede stárnout – Strach před stáří – O smyslu životního odpoledne – O dvou účelech lidského života – Kulturní proces – Příroda a kultura – Tvorba kultury je úkolem zralého člověka – Rozvoj duše je kultura – Antická kultura a my – O podstatě kultury – Za životního večera se otevírá pohled do netušených dálek

Jednotlivec a společnost 119

(přeložila Alena Bernášková)

O sociálním přizpůsobení – Adaptační vnitřní svět – Jiné lidi posuzujeme podle sebe samých – Přednosti a nevýhody projekce – Jednotlivec a lidstvo mají tutéž psychologii – Osobní a ko-

lektivní psýché – Řešení kolektivních problémů musí začít u jednotlivce – Duše jedince dělá dějiny – O vzniku nových kulturních forem – Podstatný je jen subjektivní život jednotlivce – Vnější okolnosti jsou jen příležitostmi, za nichž se manifestuje nevědomý, už připravený nový postoj – O vnitřních a vnějších nebezpečích zmasovění – O duševní revoluci nitra – O démonických silách nevědomí – O ohrožení jednotlivce davem – Záchrana světa spočívá v záchraně lidské duše – V davu klesá etická úroveň jednotlivce – Psychicky onemocnět může i národ – Život národů je jako horská bystřina – Disociace osobnosti je analogická s dnešním rozštěpením světa – Strach jako hnací síla – Davový zážitek a sugesce – Zdrojem každého pokroku je individuum – Svoboda je předpokladem mravnosti – Vykořenění a odříznutí od tradice neurotizuje davy – Davový člověk v zásadě nic nechápe – Velké organizace jsou něco jako nestvůry – Vůdce a masa – O stádním instinktu člověka – Naše doba je zatížena nadvládou slova – Naším osudovým dopuštěním jsou ideologie – O prestiži – Podstatou osobnosti je odlišnost od davu – Stát udržuje teprve normální člověk – O rozdílnosti nároků na štěstí – Naše existence je bojem mezi vnitřním a vnějším – Svoboda a vztah jsou zákony života – Národní charakter je člověku určen jako osud – O švýcarské povaze – Obrana švýcarské svéráznosti – O poslání Švýcarska – Rozvaha nad sebou samým – Když si vnitřní stav neuvědomíme, přihodí se nám navenek jako osud

ŘÍŠE HODNOT

Poznávající a tvůrčí bytí 141

(přeložil Karel Plocek)

Omyly tvoří základy pravdy – Existuje rovněž psychologická osobní rovnice – Subjektivní předstevka není zároveň univerzální duševní pravdou – Neexistuje žádná čistě objektivní psychologie – O psychologických podmínkách poznání – Nejrůznější zaměření mají svá existenční oprávnění – Moderní psychologie je dosud velmi problematická – Faktu v kauzálním přístupu odpovídá symbol ve finálním přístupu – Materialismus brzdí pokrok psychologie – V psychologii směřují teorie jen pomocnými představami – Psychologie a mýtus – Antinomie byly vždy nevýčerpatelným základem veškeré duchovní problematiky – Věda je logická, příroda antinomická – Psychologie a filozofie – Existuje mnoho psychologíí – Dogma a věda se vylučují – O vědě jako samoučelce – Skutečnost nesmí být nahrazena slovy – Věda jako samoučelce – Věda musí sloužit – Psychologie a umění – Poznání a umění – Právě umění je nadosobní – Vše tvořivé stoupá z nevědomých oblastí – Symboly nelze vynalézt – Vize je psychickou realitou – O tvůrčí povaze psychologie – O tvůrčím duchu fantazie – O tajemství účinku umění – Umělecké dílo je poselstvím kolektivního nevědomí – Umělec je hlásníce své doby – Vše tvořivé hovoří ze světa věčného ke světu pomijivému – Existují jen vrozené možnosti představ – O umělci jako člověku, který utváří prabrazy – Umělecké dílo často přesahuje svého tvůrce – Talent a génius – Umělec je mimo konvence – Génius je jako fénix – Neprizpůsobenost umělce je jeho opravdovou předností – Milost toho, co je tvořivé, se vždy platí – Fantazii mají básník i duševně nemocný společnou – Psychologicky má člověk jen to, co zažil

Problémy sebeuvědomění 159

(přeložil Karel Plocek)

Pravda a přesvědčení – Naše skutečnost spočívá na tisíci obyčejných věcech – Pravda a omyl – Emoce není žádnou činností, nýbrž děním – O požadavcích všedního dne – O vztahu mezi bytím a působením – O neschopnosti člověka – O svobodné vůli – Mravně vězí člověk ještě v svobodě, podobně jako zvířata – Mravní zákony jsou člověku vrozeny – Morálka je instinktivní regulativ jednání – I vědění o sobě samém může člověk zneužít – Naše ctnosti nám umožňují, abychom byli nezávislí – Mravnost je věčnou funkcí duše – Všichni máme komplex – O pochybnostech nad účinností současných mravních zásad – Snažit se o dokonalost je vysoký ideál – O nebezpečích při velké sebejistotě – O uhýbání před osobním nasazením – Jen naivní a nevědomý člověk se domnívá, že může uniknout hříchu – Jak nesnesitelný člověk je, to prožívá jen ten, kdo je úplný – O ctnosti jako výmluvě – Člověk se musí učit snášet sám sebe – Naše hodnocení lidí kolem nás je především subjektivní – Objektivita je podmíněna sebepoznáním – Právě trám ve vlastním oku způsobuje, že hledáme tříska v oku svého bratra – Člověk, který si není vědom sám sebe, jedná pudově – O nevěli vidět své vlastní chyby – O projekci vlastních chyb – O druhém člověku v nás – O špatném svědomí jako pobídce k sebekritice – O zabývání se sebou samým – Ten, kdo všechno slíbí, nic nedodrží – O vědění o sobě samém – O nutnosti uvědomit si sám sebe

Mezi dobrem a zlem 175

(přeložila Jana Vašková)

Destruktivní síly v člověku – Evropan se dnes zdá být posedlý ďáblem – Světlo a temnota se navzájem potřebují – O smyslu zla – Vítězství dobra je aktem milosti – Dobro a zlo jsou dány lidským citem pro hodnoty – Pokušení persony – O umělé osobnosti – Rub persony – Dobro se přeháněním nezlepší – O stínové straně člověka – Vytěsnění problémů stínu nevyřeší – O vnitřních dramatech – Setkání se sebou samým patří k nejnepříjemnějším věcem – O hodnotách stínové stránky – Poznání stínu jako cesta k sebeuvědomění – Všechno lidské spočívá na vnitřní protikladnosti – Člověk zůstává rozepjatý mezi dobrou a zlou – Temnotě noci odpovídá skryté světlo – Antinomie dobra a zla je věčný problém – Existuje „správné“ a „nesprávné“ svědomí – Nevědomí není něčím, co je pouze přírodní a zlé, nýbrž je též zdrojem nejvyšších podob dobra – O lásce k sobě a k svému bližnímu – Radost a utrpení patří k celosti života – V symbolu se protiklady spojují v jednotu – Neuróza je vždy náhražkou za legitimní utrpení – Vše, co má z duševního hlediska hodnotu, vyžaduje utrpení – Dokonce ani osvětlený člověk není nikdy víc než vlastní omezené světlo – Vztah člověka vůči tomu, co v něm přebývá

O životě ducha 191

(přeložil Karel Plocek)

Duch a intelekt – O škodách a ziscích intelektu – O lidské touze po poznání – Život je racionální i iracionální – Rozum i nerozum patří k životu – V životě má napětí protikladů nejhlubší smysl – Člověk ducha a člověk země – Paradox vyhovuje nepoznatelnému více než jednoznačnost – O myšlení hlavou a srdcem – Člověk není jen rozumná bytost – Duch a sexualita – Duch a pud – Duch je prazákladní princip – Konflikt mezi přírodou a duchem je odrazem paradoxní duševní podstaty – Vedle zaměřeného a adaptovaného myšlení máme též fantazijní myšlení – Pravda dogmatu je zakotvena v duši, která nebyla stvořena lidskou rukou – Omezení pudů duchovními procesy patří k vývoji lidstva – O konfliktu mezi duchem a přírodou – Člověk si podmaňuje nejen přírodu, nýbrž i ducha – Mýty jsou podivuhodná vyprávění – Náš duch dosud vykazuje archaické relikt – O našem postoji k objektům – Co jsou to ideje? – Duchů je mnoho – O pravdě ducha – O věčně obnovovaném životě ducha

O POSLEDNÍCH VĚCECH

Západo-východní výklad smyslu 207

(přeložil Karel Plocek)

Intelekt a světový názor – Strach západního člověka před „druhou“ stranou – Antický obraz světa – Žádný světový názor nedisponuje objektivně platnou pravdou – Světový názor a duševní stav – Náš obraz světa se mění s námi – Ve všem chaosu je kosmos – O subjektivitě každého světového názoru – Na Východě neexistuje žádný konflikt mezi náboženstvím a vědou – Západní vědomí není v žádném případě vědomím vůbec – Pud vytvářející mýty pracuje nepřetržitě – Jóga na Fifth Avenue je duchovní podvod – Moc Západu je materiální, na Východě jde o moc idejí – Skutečné je to, co působí – O rubu pokrokovosti – Člověk současnosti musí pracovat na budoucnosti – Veškerý život je mezi minulostí a budoucností – O tváři dnešní doby – O vztahu mezi smyslem a životem – Od Východu se učíme jinému chápání života – Západní a východní způsoby prožívání a chápání – Náš způsob chápání selhává vůči buddhistickému duchu – Východní a západní formy vědomí se mají doplňovat – Napodobování Východu je tragické nedorozumění – O Evropanově střední pozici – Jaký význam má pro nás východní moudrost – Dnešek je most mezi včerejškem a zítřkem – Velké novoty rostou jako stromy z hloubky – Vše nové potřebuje svůj čas k osvětlení – Výzva pro jednotlivce – Život musí být těhotný budoucností

Vznik a vývoj osobnosti 222

(přeložil Karel Plocek)

Každá pravda se musí zakládat na nejnvtirnější zkušenosti – Svět je nám „dán“ z podstaty duše – Cesta k prožití je odvážným činem – O požadavcích vnitřního člověka – O cestě středu – Heroický způsob života – Cesta do nitra – O přerůstání problémů – Touha po sebeuskutečnění – Každému je dána možnost, aby se stal osobností – Mýtus hrdiny je symbolem touhy po světle vědomí – Člověk potřebuje obtíž, patří k jeho zdraví – Velké životní problémy nelze nikdy rozřešit jednou pro-

vždy – Touha i puzení k uskutečnění jsou přirozenou zákonitostí – Rozšíření vědomí jako cesta ke sjednocené bytosti – O utrpení při vzniku a vývoji osobnosti – Bez co možná největší jednoduchosti se nedaří žádné dílo – Výjimeční lidé jsou vždy darem přírody – Přírůstek osobnosti pramení z vnitřních zdrojů – Dítě v člověku je zárodkem osobnosti – Jak se vyjevuje celost člověka – O opravdovém následování Krista – O vědomém morálním rozhodnutí k vlastní cestě – Nejpřednějším úkolem psychoterapie je sloužit rozvoji jedince – Člověk nemůže žít z ničeho jiného než z toho, čím je – Duchovní podoba osobnosti – O celosti jako sjednocení protikladů – Individuace znamená uskutečnění individuálního osudového určení – Život nevyžaduje ke svému dovršení dokonalost, ale úplnost – Individuace svět nevylučuje, nýbrž zahrnuje

Osud, smrt a obnovení 236

(přeložila Jana Vašková)

Rozum a osud – Jsme vystaveni nevypočitatelné náhodě – Netvořím sám sebe, nýbrž mnohem spíše se sám sobě ději – V tajemné hodině životního poledne dochází ke zrození smrti – Smrt je duševně právě tak důležitá jako zrození – Jsme nástroji osudu – Veškerý život je odvážným činem – Všechnen vývoj je smrti toho, co bylo – Naše vědění o věčném trvání veškerého života – O nadčasovosti duše – O kultu mrtvých – Strach před smrtí – Smrt a zrození se věčně opakují – Sestoupení do pekla a znovuzrození – Vše psychické je těhotné budoucností – Smrt a obnovení v psychickém procesu vývoje – O dráze Slunce jako symbolu lidského osudu – Smysl touhy po smrti – O sebeoběti – Působení nevědomých obrazů má v sobě něco z osudu – Čím je člověk nevědomější, tím více je vydán na pospas nepředvídatelným nebezpečím – Osud a lidská celost – Osud jako nejvnitřnější zážitek

Cesta k Bohu 247

(přeložila Jana Vašková)

Vše staré v našem nevědomí znamená budoucí – Je politováníhodným omylem chápat má pozorování jako nějaký důkaz pro existenci Boha – Říkáme-li „Bůh“, vyjadřujeme tím obraz nebo slovní pojem, který prodělal v průběhu času mnohé proměny – Náš postoj je často vzán tradicí – O výpovědích psychologie a pojmu Boha – Psychologie a náboženství – O obrazu Božství – Člověk a idea Boha – Naším světem je křesťanství – Křesťanství a pohanství – Tvůrčí mystik byl odjakživa křížem Církve – Křesťanský světový názor je psychologický fakt – Křesťanství je nám neodvratně vtisněno, stejně jako to, co bylo před křesťanstvím – Změna života a náboženství – O obrazu mocných, násilnických archaických božstev – O elementárních duševních silách – O duchovní tvůrčí síle křesťanství – Problém přenosu a Církve – O nekřesťanskosti Evropa – Náboženské symboly jsou fenomény života – O tvorbě individuálních náboženských symbolů – Obrazoborečtí protestanti – Náboženství nás spojují s věčnými mýty – Náboženství znamená závislost na iracionálních danostech a podrobení se těmto danostem – Chybí most vedoucí od dogmatu k vnitřnímu prožívání jedince – V duchovně podvyživeném lidstvu nemůže prospívat dokonce ani Bůh – Protestantismus a Církve – Následky reformace – Nebezpečí a možnosti protestantismu – Co způsobuje rozkol, vytváří jednotu – Mýtus a náboženství – Jednoznačné výpovědi o náboženských zkušenostech – O náboženském vědění duše – O nejistotě člověka – Jednoznačné výpovědi lze činit jen o imanentních předmětech – Metafyzické přesvědčení člověk nemá, nýbrž je jím posedlý – Sebeuvědomění a vyznání – Člověk musí sloužit Bohu v kráse – Dogmata jsou struktury s obdivuhodným smyslem – Člověk nepochybně nabude na svém významu, když dokonce Bůh sám se stal člověkem – O zárodku Boha v člověku – Víra a pochybnost – Bůh má strašný dvojí aspekt: moře milosti hranicí se žhnoucím mořem ohně – Můžeme Boha milovat a musíme se ho bát – O síle náboženských symbolů – O náboženstvích jako psychoterapeutických systémech – Psychologie a dogma – O Duchu svatém jako Utěšiteli – O náboženském mystériu v člověku – Správný vztah k Bohu se nazývá láska – Celost člověka je nesení kříže

Bibliografické odkazy 267

Seznam sebraných spisů C. G. Junga 271

